Bir nəsil qocalsam da

YADIMA DÜŞDÜ

Oğlum Anara

Dənizdə ləpə var, dağda bulud var,
Gündə durna keçir göydən yüz qatar.
Baxdım üfüqlərə həzin axşamlar,
O məlul durmağın yadıma düşdü.

Bax, yaşıl Krımda yarpaqlar solub,
Elə bil təbiət işdən yorulub.
Hərdən qərib-qərib gözlərin dolub,
Boynunu burmağın yadıma düşdü.

Hər günüm bir ildir sənsiz, a bala.
Gəlməyəsən görüm səni zavala.
Gözlərim yumulub, getdim xəyala.
Min oyun qurmağın yadıma düşdü.

Səhər-səhər tezdən açılıb yaxan,
alnına inci tər düzülən zaman.
Yuxudan duranda alışıb-yanan
o tunbul yanağın yadıma düşdü.

Atamın, anamın istəkli soyu,
Anan layla desin, beşikdə uyu!
Qaz balası kimi görəndə suyu
əlini vurmağın yadıma düşdü.

Sormasınlar nə var dərdli könüldən,
Səni mən yuxumda görmüşəm dünən.
Bir az uzananda yuxarı dönən,
körpəcə dırnağın yadıma düşdü.

Könlüm sənsiz ağlar, sənինlə gülər,
Ata olmayanlar bunu nə bilər.
Tutub çarpayının yanından səhər,
ayağa durmağın yadıma düşdü.

Yenə səndən gəlmir çoxdandır soraq,
O zalım ananda insafa bir bax!..
Bir körpə əlini görəndə bayaq,
Çeçələ barmağın yadıma düşdü.

Krım – Yalta, 1938

OĞUL

Mən səni
yeni ayaq açanda,
yeni dil açanda,
top kimi yumalanıb
qaçanda görmüşəm.
İlkin ata deyəndə
öpmüşəm dodaqlarından.
Çəkdiyin qəribə, gülməli şəkilləri
bugünəcən saxlamışam.

İlk dəfə məktəbdən gələndə
bağrıma basmışam səni,
qucaqlamışam.
İllər keçib bir-birinin ardınca,
sən böyümüsən hər gün.
Qalxmısan ömrün neçə pilləsini;
zaman təqvimin varaqlarını qopardıqca.
İndi yekə kişi olmusan, maşallah!
Gündə üzünü qırxırsan.
İndi qadınlar sənə
həsədlə, məhəbbətlə baxır.
Uşaqlardan sənə dayı deyənlər var.
Ancaq sən,
mənim gözümdə hələ də
yeni ayaq açan,
yeni dil açan,
top kimi dümələnib qaçan
körpəsən.

27 yanvar 1962

QIZIMA VƏ YAŞIDLARIMA

Könlünə
nigaran bir işıq düşsə;
dadını ilk dəfə duyduğun,
bir sevinc,
acısını ilk dəfə duyduğun
bir təşviş gətirən
işıq.
Aldanma onun göz qamaşdıran
şəfəqlərinə.
Kölgəsi yandırar səni.
İnanma istisinə!
Dondurar səni.
Deyirsən:
yanmasa, donmasa insan
yaşaya bilərmi?
Bu həqiqət də var.
Lakin, səadəti
təsadüfi tapıntı bilmə.
Çətindir yolu,
ağırdır bahası.
Fəlakətdən qorxma!
Ağciyərlərçin qorxuludur o.
Unutma!
İnsan ağrıyan yerini
can evi bilir.
Ağrı varsa, dözüm də var.
Əllərin yorulsa da,
yorulmasın ümidin, arzun, inamın.
İnsan özü bir sonsuzluqdur.
Hər dərdin əlacı
onun özündə var.

1964

ŞONİYƏ

Təranə qızıma

Mənim şonim, şonbalam.
Balaca dovşan balam.
İndi kuklan neçədir?
Ceyranların necədir?
Yaxşı yeyib iç, qızım.
Gözləri sevinc qızım.
Gəzməyə get hər səhər.
Yolun boyu çiçəklər
rəng alsın yanağından,
rəng alsın dodağından.
Mənim qaragöz qızım.
Ağzı dolu söz qızım.
Öpürəm səni bərk-bərk,
nazlı, sevimli çiçək.
Zəng elə, de bu axşam
hamıya məndən salam.

1962

BARMAQLARIN DİL AÇIR

Ayaqların döşəmədən bir qarış yuxarı.
Qolların yeni pöhrə kimi
nazik, kövrək.
Çal, qızım, çal görək.
Gah qara, gah ağ dilə dəyir barmaqların.
Çaşırsan.
Eh... deyib yenə başlayırsan.
Saçların tökülüb üzünə.
Bilirəm, belə xoşlayırsan.
Səslər gah ahəngə düzülür,
Gah bir-birindən üzülür.
Bəzən dolaşır;
bir zaman ayaqlarının dardarı kimi.
Bəzən sıralanır
bir boyda muncuqların qatarı kimi.

Gah bir dilə vurursan,
ikisi səslənir.
Səslər qoşalaşır.
Dillər qulaq asmır sənə
barmağının altından qaçır.
Darıxma, qızım, darıxma!
Barmaqların dil açır.

1959

PİLLƏLƏR, İLLƏR

– Ata, neçə pillədir
yerdən bizim mənzilə?
– Saymamışam, oğlum, –
dedim, gülə-gülə.
– Vaxt olub,
arada iki pillə qoymuşam,
vaxt olub üçünü.
Nə mərtəbə saymışam,
nə yoxlamışam ayağımın gücünü.
Yorulmusan?
Qucağıma gəl, qalxaq!
Bu bir!
Bu üç!
Bu da beş.
Nə tez çıxdıq, bax.

– Ata, neçə pillədir
yerdən bizim mənzilə?
– Düz otuz beş pillədir,
nazlı qızım, gəl qalxaq.
Bir... İki... Üç...
Pis olmaz, yarıda
dayansaq bir ayaq.

– Ata, neçə pillədir
yerdən bizim mənzilə?
– Ay bala, çox, lap çox.
Yüzdür, bəlkə iki yüz.

Üç pillə qalxmaq olmur
dayanmadan, tövşüksüz.
Balaca yüyürdü.
Qalxdı pillələri.
– Heç də yox, – deyə-deyə
qalxdı üçüncü mərtəbəyə.
Dedi: – Saydım, üç dəfə on,
bir də beş.
Mən dayanmadım, tövşümədim heç.
Cavab verdim ona:
– Doğrudur, bala!
Pillələr elə əvvəlki qədərdir.
Nə artır, nə əskilir.
O soruşdu:
– Ata, bəs sən niyə yüz deyirsən?
İstədim deyəm:
– Ayağımın gücü...
Ürəyimin taqəti...
Ancaq demədim.
Yorğun-yorğun cavab verdim:
otuz beşdir, bala, düz deyirsən.

1959

BİR NƏSİL QOCALSAM DA

Babayam!
Nə uzun ağ saqqalım var,
nə belim bükülüb.
Qucağımda nəvəm – buz baltası!
Yanımda atamın nəvəsi – nəvəmin atası.
Gedirəm.
Günəş həsədlə mənə baxır;
Özü baba deyil, axı!
Ayaqlarıma döşənib dəniz;
övladsız, nəvəsiz.
Sığallayır saçımı külək;
dünyaya yalqız gəlib, yalqız gedərək.

Küçələrə nəğmə, gülüş yayılıb;
dəstə-dəstə, çiçək-çiçək!
Yollara sünbül-sünbül
işıq çıldırı tökülüb.
Babayam!
Nə gözlərim nurdan düşüb,
nə yaddaşım sökülüb.
Gedirəm Bakı boyu;
neçə-neçə təbəssümdən, salamdan,
xoş baxışdan, qibtədən keçə-keçə.
Dostlarım çoxdur;
xırda-xuruş istəməyənlərim də
yox deyil;
çoxunun adını bilməsəm də.
Bu gün hamıya səadət, xoş gün,
insana layiq həyat arzum var;
köksüm içində asılmış,
ürək adlı, dörd gözlü kisəmdə.
İstəyirəm yer üzünü dolaşam
səhər şəfəqlərilə.
Təbrik edəm dünyadakı babaları, nənələri.
İstəyirəm alam qollarıma,
dəstə-dəstə çiçək kimi,
bütün nəvələri.

1965

NƏVƏMƏ MƏKTUB

Turalım!
Yəqin ki, sən
bir zaman
kitablarımı varaqlayıb
bəzi sətirlərə güləcəksən.
Deyəcəksən:
necə olub ki, babam
yepyekə adam,
şikayətlənib

ağcaqanaddan,
xərçəngdən, şəkərdən,
dilənçilərdən,
paxıllardan.
Oxuyacaqsan kitablarımı.
Duyduğun, bildiyin
nə yalnız giley olacaq,
nə nöqsan.
Yox.
Sətirlərimdən
bu günün havasını da duyacaqsan.
Necə olsa yenə,
ordakı sözlərdən
bəziləri qəribə gələcək sənə.
Başa düşməyəcəksən,
yəqin ki,
gələcəyin adamı – sən
başa düşmədim deyib
izmlərlə damğalamayacaqsan
onları.
Lüğət varaqlarını,
tarix yarpaqlarını,
elm soraqlarını
gəzəcək gözlərin
aşağı, yuxarı.
Görəcəksən ki, bir zaman
bu sözlər var imiş:
riya,
pozğunluq,
yaltaq,
yalan.
Söz olsa dərd yarıdır.
Kosmosun qapısını açan
insanı
balaca bir ağcaqanad
yuxudan tez-tez oyadarmış.
Nə qədər adam
xərçəngdən ölüb,

şəkərdən ölüb,
ölüb ürək partlamasından,
aparıb özüylə
neçə yeni ixtiranın sirrini.
Təmizləyə bilməmişik sonacan
nadanlığın,
özümlüyün kirini.
Nə qədər adam
rahat nəfəs ala bilməyib
qeybətdən, dedi-qodudan.
Bəlkə mən,
zamanın,
akkordeon köynəyi kimi açılmış
müxtəlif illərini
yığıram üst-üstə,
tez olsun deyə.
Bəlkə bu arzuların aləmi
hələ neçə-neçə ilin ardındadır;
sənin gələcəyin kimi,
sənin ata olacağın kimi.
Lakin mən inanıram
o günə.
Ya tez,
ya bir az ləng olacaq.
Gələcək o gün,
insan arzusuyla
imkan
həmahəng olacaq.
Yoxalacaq özümlük,
bayağılıq.
İnsanlar daha ünsiyyətli olacaq,
daha xoşqılıq.
Nə pisə yaxşı deyəcəklər,
nə yaxşıya pis.
Aydın, açıq, mərd olacaq
ürəklər,
əməllər təmiz.
Unutma, Turalım, ancaq

unutma ki, bu gün biz
çox çəkmiş,
çox dözmüşük ki,
xoşbəxt olasınız siz.

1968

AYSEL

Nəvəmə

Gəl oturaq,
baba, nəvə.
Sən de bildiklərini,
qulaq asım.
Mən də sənə söyləyim
dünyanın işlərindən;
gizli bir şey qalmasın.
Yol varmı baxaq, görək,
mənim qoca dünyamdan
sənin körpə dünyana
Yollar var ki, qısadır,
sanki kirpikdən qaşa.
Yollar var ki, uzundur,
əvvəlindən sonuna,
bir uzun ömür yaşa.
Sənin yolun qısadır hələlik –
beşikdən dörd payıza.
Mənim yolum uzundur –
içi dolu intizar,
mübarizə, qayğılar.
Altmış ildən çoxdur ki,
yol gəlirəm həyatda;
sənin körpə dünyandan
mənim dünyama qədər.
Sən yuxular içində,
nağıllar dünyasında.
Mən bu əsrin təzadlı
sevincində, yasında.

Ömrümüzün yolları ancaq
bircə yönədir.
Geriyə nə cığır var,
nə ləpir var,
nə eniş,
Bu, həvəsdən dözümə
uzanan bir yoxuşdur.
Bu yolu
ilk pillədən
zirvəyə qədər əgər gedər olsan,
bir işdir,
onda görərsən özün,
Həqiqəti acıdır bu sözün.
Ümidsiz olma, bala!
hər cəfaya, inciyə,
hər çətinliyə dəyər,
ömrü bir insan kimi
doğru yaşasan əgər.

1973-1974

UZAQ YOL, DƏVƏLƏR VƏ MÜDRİK BİR QOCA HAQQINDA

Yük ağır, yol uzaq.
Nə alaf var doyunca,
nə su.
Sarban dedi:
– Nə qorxusu?
Dözümlüdür dəvələr!
Qoca dedi:
– Vaxt var ikən gedək!
Mənzil uzaq, ömür gödək.
Demə – dözümlüdür dəvələr, –
Bəlkə belə düşünmədi nəvələr.

1955

Çinaraltı

BURDA BİR İNSAN ÖLÜB

Nazim Hikmətin əziz xatirəsinə

Bir dostumuz öldü;
adamların yaxşılarından idi.
Sözü, işi, arzularıyla İnsan idi.
Bu ölümə yerin torpağı yandı,
ağacın yarpağı yandı.
Göynədi qəlbim
duz basılmış yara kimi.
Dedim:
– Heç olmasa yaşayaydı
gələn bahara kimi.
Gələn baharda ölsəydi, yəqin
deyərdim:
– Kaş yayı görəydi.
Yayda ölsəydi, yəqin payıza,
payızda ölsəydi, qışa
möhlət istərdim.
Neyləyim, çox ağırdır –
yaxşı insanı
əbədi itirmək dərdi.
Bir insan ki,
ömrünün hər günü
insanlığın ömrü-günüydü.
Bir insan öldü:
dünyada böyük qəlbinin istisi qaldı.
İşıqlı fikri,
mehriban hissi qaldı.
Yaşadı, döyüşdü.
Qəlbində insanların
kədərini, sevincini daşıdı.

Ünvanı, pasportdan məlum,
nə bir şəhər, bir küçə, bir tindədir.
Ünvanı
milyonlarla insan qəlbindədir.

Moskva, 5 iyun 1963

GÜLXANƏ PARKINDA BİR CEVİZ AĞACI VAR

Sən bir ceviz ağacıydın
Gülxanə parkında.
Minarələr qarşında,
minarələr arxanda.
Baharlarda boylanıb
baxardın Boğaziçinə.
hərdən polis kölgəsi düşərdi
Gülxanə parkının
divar kərpicinə.
Yarpaqların – əllərin
parlayırdı
işım-işım.
Budaqların – barmaqların
çılpaq qalardı
suvar payızı,
faraş qışı.
Axtardım ceviz ağacını
Gülxanə parkında.
Quruyub dedilər.
Quruyub o gündən ki
Nazimi
yer üstündən
yer altına köçürdülər.
Onun qəlbindəydi
ceviz ağacının pöhrəli baharı.
Ceviz ağacındaydı canı
mavi gözlü divin.

İstəsən ağla,
ağla gözün dolusu!
Boş qoydu getdi
bir böyük şair tutumu yerini
bu dünya-evin.
İstəsən "insanlı dünyanın
dərdlərindən qurtardı" – deyə
qəmli-qəmli sevin!
Neçə ceviz ağacı var
Gülxanə parkında;
pöhrələri yaşıl-yaşıl.
Gün düşəndə yarpaqlara
göz qamaşır.
Bir ceviz ağacı yoxdur artıq.
Olmayacaq.
Yaralı sətirlər,
yarımçıq səhifələr
dolmayacaq.
Hanı ceviz ağacı?
Qurudu dedilər.
Bir nadir ceviz ağacsız qaldı
Nazim yurdu dedilər.
Sənə əl çatmaz,
ün yetməz, şəkərim!
Keçdiyin dünyadan
həsrətin getməz,
getməz, şəkərim.

1970

ULU ŞAİR

Uludağlı Bursada öldü?
Bursada dedilər!
Uludağ
dağlar dağıdır.